

FÖRORD

av Björn Kumm

Sommaren 1989, då franska revolutionen fyllde två hundra år och det sovjetiska väldet över Östeuropa var på väg att kollapsa, avled i London en gammal man som kunde mycket om revolutioner. Han hette Cyril Lionel Robert James och var född 1901 på Trinidad, en karibisk ö som fram till 1960 var brittisk koloni.

C L R James inledde sin journalistiska bana som sport-skrubent och blev en framstående expert på den västindiska nationalidrotten cricket. (Han hjälpte crickethjälten Learie Constantine att skriva dennes memoarer.) Men James blev också radikal agitator och kommunist av den trotskistiska varianten. För de afrikaner som under 1930- och 1940-talet ville uppnå självständighet för sina kolonialt styrda hemländer blev James en inspiratör och kunskapskälla. Hans ständigt aktuella förebild var revolutionen på Haiti.

Om Haiti hade James inte vetat så mycket, när han 1932 som relativt ung man anlände till London, det brittiska imperiets huvudstad. Men han förkovrade sig. Han skickade efter böcker, många av dem från Frankrike. Dagarna i ända satt han på en tespering i London och berättade, argumenterade och domderade, tills ställets brittiske ägare uppmanade James att själv skriva en bok i ämnet och donerade 90 pund, en i 1930-talets början svindlande summa, varpå den unge västindiern for till Frankrike och

satte sig på bibliotek. 1938 utkom hans bok, som blev en klassiker. (Två år tidigare hade hans pjäs om Toussaint Louverture, den haitiska revolutionens ledare, uppförts i East End med Paul Robeson i huvudrollen.)

I förordet 1980 till en ny upplaga av sitt storverk, *De svarta jakobinerna*, avslöjar James vad som hade fått honom att intressera sig för Haiti. Han var, skriver han, trött på att enbart höra talas om lidande svarta människor – hopstuvade på slavskeppen från Afrika, piskade till hårt arbete på Nya världens sockerplantager, ofta misshandlade, torterade, mördade och, som det tycktes, helt passiva offer för mänsklig ondska.

I stället ville James berätta om svarta människor som slog tillbaka, afrikaner som gjorde motstånd, förtryckta som gjorde uppror. Det hade de gjort på Haiti. Där tog man franska revolutionens honnörsord på blodigaste allvar. Där genomdrev man allt fagert tal om alla människors lika rättigheter.

I kolonialismens begynnelse, anmärker C L R James syrligt, hade Christoffer Columbus, när han landsteg på ön Hispaniola i vars västra del dagens Haiti ligger, lovprisat Gud och frågat var man kunde hitta guld. Just Haitis guld gjorde man snabbt slut på, och dess ursprungsbefolkning, tainoindianerna, utrotades. Men ett par hundra år senare hade västra Hispaniola med sin slavhantering och sina sockerplantager förvandlats till en veritabel guldgruva för Frankrike.

1789, vid franska revolutionens utbrott, var Frankrikes koloni Saint Domingue den absolut framgångsrikaste och hårdast exploaterade plantageekonomin i världen. Var femte fransman levde på inkomsterna från det fabulöst inkomstbringande Saint Domingue. I Nantes och Bordeaux blev slavhandlarna europeiska storkapitalister.

I Saint Domingue fördes ett hårt regemente. Men franska plantageägare drog sig inte för att skaffa afrikanska mätresser, och det stod inte länge på förrän Saint Domingue var ett etniskt skiktat klassamhälle med vita herrar, svarta slavar och däremellan en växande mulattbefolkning av vilka många själva skaffade sig slavar och plantager och på papperet men inte i det sociala umgänget var likställda med vita fransmän.

I Haiti, den franska kolonin Saint Domingue, existerade alltså ett samhälle med stora inbyggda motsättningar, där ras och klass väsentligen sammanföll, när man i september 1789 – med den fördröjning som var ofrånkomlig på segelfartygens tid – fick höra talas om Bastiljens stormning den 14 juli och revolutionens utbrott borta i Paris i moderlandet Frankrike. I Saint Domingue/Haiti tyckte alla samhällsgrupper att revolution i Frankrike var en utmärkt idé. Alla blev revolutionärer, men av mycket olika anledningar.

För sin del gladdes Haitis vita plantageägare över den franska centralmaktens försvagning. Då var sockerproducenterna i den rika kolonin Saint Domingue, som klavbundits av Paris och dess merkantilistiska praktik, inte längre förpliktade att sälja hela sin produktion av socker, indigo, bomull och kaffe till moderlandet Frankrike, utan kunde driva lönsamma affärer exempelvis med det just självständiga USA.

Plantageägare som häftade i skuld till franska kronan ansåg sig plötsligt skuldfria. Vita fransmän födda i Saint Domingue, de som kallades kreoler, var de första som tog på sig revolutionens röda kokardmössor. Nu, trodde de, levde de i eget hus.

Även Haitis mulatter blev upplivade av revolutionen. Till det revolutionära Paris skickade de redan i november 1789 ombud som hälsades med storvulna tal av national-

församlingens ledamöter. I Haiti var mulatten Lacombe den förste som krävde frihet, jämlikhet och broderskap i enlighet med revolutionens paroller. Honom hängde de vita herrarna omedelbart. Om mulatterna tillerkändes mänskliga rättigheter, kunde exemplet lätt sprida sig.

Haitis afrikanska slavar skickade inga ombud till Paris. Men de organiserade sig. På plantagerna och vid sockerbruken levde de redan, påpekar C L R James, som kollektiv under närmast industriella förhållanden. Slavarna var helt enkelt en tidig arbetarklass, en i högsta grad modern social formation. De hade blivit starkt sammansvetsade och hade bister erfarenhet av hårt arbete och plantageägarnas brutalitet.

En sammanhållande länk var afrikansk religion som överlevde överflyttningen till Nya världen. För fester och ceremonier gav slavägarna tillstånd, eftersom de trodde att slaverna då enbart dansade och offrade till sina afrikanska gudar. Men det var vid dessa sammankomster Haitis slavar utbytte nyheter och fick höra vad som pågick i Paris och på andra ställen. Och de gjorde upp planer.

I augusti 1791 inträffade Haitis första slavuppror. Efter en voodoo-ceremoni ledd av en *houngan*, en afrikansk religiös ledare, vid namn Boukman, i de norra delarna av Saint Domingue reste sig tolv tusen slavar i revolt. De slog ihjäl sina vita förmän och brände plantagernas huvudbyggnader. ”Lycklig som en neger på Gallifet-plantagen” hade varit ett typiskt haitiskt ordspråk. Men efter tvåhundra års slaveri ville afrikanerna på godset Gallifet ha hämnd. En av upprorsledarna höll ett vitt barn spetsat på en pik som ett revolutionens emblem.

Det är vid denna tidpunkt Toussaint Louverture gör sin entré i världshistorien. Till sitt yttre var han knappast imponerande, vid 45 års ålder redan vithårig. Ibland kallades

han ”gamle Toussaint”. Han var en läs- och något skrivkunnig kusk, sedermera uppsyningsman, på en plantage där den franske ägaren visade relativ mildhet. När upproret kom, skyddade Toussaint ägaren och dennes familj.

Toussaint hade både de vitas och slavarnas förtroende och sågs som ett slags pålitlig Onkel Tom. Men han hade läst sin Julius Caesar och insåg att upprorsmännen måste organisera sig i militära formationer. Nu framträdde han som medlare mellan överlevande vita plantageägare och de svarta upprorsledarna som segrat men inte visste vad de skulle göra med sin seger.

Även i det revolutionära Frankrike var bestörtningen stor. Det hade inte varit meningen att också svarta slavar skulle ta revolutionen på allvar. Framgångsrika köpmän i Nantes, Bordeaux och Marseille, de som av C L R James kallas den maritima bourgeoisin – transportörer av slavar och franska manufakturprodukter, importörer av Haitis kolonialvaror, socker, kaffe, bomull och indigo – ville inte förlora sina formidabla inkomster från Frankrikes mest lönsamma besittning.

Med värme hade nationalförsamlingen hösten 1789 hälsat de haitiska mulatternas ombud. Från England spred sig dessutom abolitionisternas tankar om avskaffande av den gräsliga slavhandeln. Varför visade man då i England en så gråtmild empati inför slavarnas situation? C L R James är cynisk. På Englands västindiska öar var plantagerna nedgångna, jordarna utsugna och produktiviteten låg – en ren förlustaffär. Då kostade det inte så mycket att engagera sig. ”Med tårar rullande nedför kinderna för de stackars lidande svarta”, skriver C L R James, ”stämde brittiska borgare som inte hade några egna intressen i Västindien upp ett väldigt ramaskri för att avskaffa slavhandeln.”

Mindre hjärtnupna, mer handfast giriga var ledande engelska politiker. Premiärminister William Pitt den yngre såg Haiti, nu i revolutionens våld, som en mogen frukt som med fördel kunde plockas och infogas i det brittiska imperiet, samtidigt som England beredde sig att krossa revolutionen på dess franska hemmaplan.

I Frankrike ångrade man sig. När franska revolutionens girondister, som i stor utsträckning representerade vad James kallar den maritima bourgeoisin, tagit makten, sändes över Atlanten femton örlogsmän med sammanlagt 6 000 soldater ombord för att kväsa slavarnas revolt och återställa ordningen. Men innan denna straffexpedition nått fram till Västindien hade folkmassorna i Paris tagit revolutionen i egna händer, stormat Tuilerierna, avsatt kungen, upplöst nationalförsamlingen och berett väg för det mer revolutionära nationalkonventet där Robespierre och jakobinerna tog makten.

1794 avskaffade konventet slaveriet i alla franska kolonier och förklarade att envar boende på franskt territorium, oavsett hudfärg, var fransk medborgare och hade en sådans alla rättigheter.

Så långt hade revolutionens nya, jakobinska ledarskap inte velat sträcka sig. Danton och Robespierre ansåg att konventet gått för långt. Däri instämde Frankrikes skeppsredare och slavhandlare, men i Paris jublade den revolutionära massan som närde ett glödande hat inte bara mot bördararistokratin och katolska kyrkan utan också, hävdar C L R James, mot den vita rasens övervalde, mot hudfärgens klassamhälle.

Trots sin betänksamhet såg jakobinen Danton i slaveriets upphävande ett trumfkort. Haitis befriade slavar hade klart visat att de förmådde slåss. För att försvara sin nyvunna frihet kunde de nu med fördel sättas in mot Eng-

land, vars premiärminister William Pitt den yngre gärna ville erövra det rika Haiti.

När Haiti hösten 1794 invaderades av 100 000 brittiska soldater med uppdrag att bemäktiga sig världens rikaste sockerekonomi, mötte de slavarna beredda att slå tillbaka, under befäl av Toussaint Louverture. Hälften av de brittiska trupperna dog i strid eller av gula febern. Detta, skriver C L R James, blev Haitis historiska insats. Englands nederlag i Västindien räddade revolutionen i Frankrike.

Toussaint Louverture blev Frankrike trogen. Slaveriet var nu upphävt, men Toussaint var inte beredd att upphäva plantagesystemet. Samarbetsvilliga plantageägare, vita och mulatter, återvände. De före detta slavarna erbjöds en fjärdedel av skörden som betalning.

Utnämnd till guvernör av revolutionsdirektoratet i Paris höll Toussaint sina trupper under järnhård disciplin och byggde upp en förvaltning av vilken spår återfinns än i dag. Toussaint byggde skolor. Han ville visa att svarta män kunde föra ett civiliserat välde och bli minst lika goda fransmän som fransmännen själva. Som man talade i Versailles skulle man tala också i Haiti.

Men, hävdade Toussaints västindiske landsman C L R James hundrafemtio år senare i sin bok *De svarta jakobinerna*, den haitiske ledaren hade ett stort fel. På sina trogna anhängare, de hundratusentals svarta före detta slavar som trots stor manspillan överlevt, lyssnade Toussaint aldrig. Bland de forna slavarna började besvikelsen gro. Skulle de i evighet arbeta för franska plantageägare, vita och mulatter, som Toussaint bjudit åter till Haiti? Ännu en revolt förbereddes i norra Haiti där man ville fullborda verket och kasta Haitis återstående plantageägare i Karibiska sjön. Toussaint överraskade upprorsmännen mitt i förberedelserna och agerade med stor bestämdhet också

mot sin egen brorson Moise som hade en ledande roll i upproret. Även brorsonen avrättades.

C L R James konstaterar melankoliskt, att Toussaint i sanning var just en svart jakobin, en karibisk Robespierre, radikal men auktoritär, obenägen att lyssna. Avrättningen av brorsonen Moise var, säger James, som om Lenin under ryska revolutionens första år skulle ha låtit avrätta Trotskij.

I stället för att mobilisera Haitis svarta befolkning till förnyad kamp såg Toussaint det som viktigast att bli accepterad av samtidens vita etablissemang – en pålitlig upprätthållare av den haitiska ekonomin och av franska revolutionen. Han väntade förgäves på ett uttalande till stöd för slaveriets upphävande från den nye härskaren i Paris, ”Förste konsuln”, den segerrike Napoleon Bonaparte. Det kom aldrig. Däremot kom nya trupper seglande från Frankrike. Napoleon ville återställa den gamla koloniala ordningen. Slaveriet skulle återupprättas. Det uppdrag Napoleon gav till sin svåger, generalen Charles Leclerc, var, som Förste konsuln uttryckte det, att riva officersepåletterna av ”varje nigger på Haiti”

In i det sista vägrade Toussaint bryta med Frankrike. När Leclerc landstigit, arresterades Toussaint av förste konsulns trupper, fördes till Frankrike och dog som fånge på fästningen Joux i Jura-regionen i Frankrike. Men skilljelinjerna mellan Frankrike och den haitiska revolutionen hade med ens blivit mycket klara.

Toussaints efterföljare Jean-Jacques Dessalines kände ingen som helst ambition att framstå som ”civiliserad” enligt fransk modell. Dessalines, skriver James, kunde se klart, eftersom hans egna band till den franska civilisationen var tunnast tänkbara (”his ties to French civilization were of the slenderest”). Dessalines gick till frontalattack. Nu gällde kampen självständighet, och nu var alla vita

Haitis fiender. 1804 utropade Dessalines och hans vapenbroder Jean-Christophe Saint Domingue till en självständig stat under tainoindianernas gamla namn Haiti – landet med de höga bergen. Det var också ett land härjat och föroött, med en befolkning som reducerats med en tredjedel.

Haiti drog de fullständiga konsekvenserna av franska revolutionens högstämda tal om jämlikhet. ”I USA och Frankrike”, skriver den svenske kulturkritikern Stefan Jonsson, ”föddes friheten för den vita människan. I Haiti föddes den för alla.”

Men Haiti skulle aldrig återta sin gamla position som världens rikaste sockerplantage, än mindre hedras för sin ärofulla revolution. Haiti satte skräck i sin omvärld. Inte minst gällde det Haitis karibiska grannö Kuba.

Också på Kuba åstundade man frihet. Men bland vita kubaner fanns en gnagande oro att Kuba med sin stora svarta befolkning kunde bli ett nytt Haiti – en mardröm som 1800-talet igenom skrämde Kubas vita frihetskämpar. Hellre än att riskera en svart revolution var många vita kubaner beredda att annekteras av Amerikas Förenta stater, där den slavägande amerikanska Södern fram till inbördeskriget ännu hade stort inflytande.

I de två texter som här föreligger förs Haitis historia fram nästan till dags dato. Stor vikt lägger författaren, Peter Hallward, vid den utpressning Haitis ledare utsattes för, när Frankrike 1825 som villkor för återupptagna kontakter med det självständiga Haiti krävde ersättning för sina förlorade plantager och sin förslavade arbetskraft som tagit sin frihet.

Det var inte nog med att Haitis franska plantageägare hade utvunnit fabulösa rikedomar genom oavlönat slavarbete. Eftersom slavarerna blivit fria, krävde Frankrike dessutom kompensation för förlorad egendom.

För att betala det gigantiska skadeståndet tvingas Haiti skuldsätta sig hos franska banker. Haitierna tvingades, konstaterar Hallward, betala sina förtryckare tre gånger om. Lånet med dess ockerräntor kom att undergräva Haitis ekonomi i mer än hundra år. Sista avbetalningen gjordes 1947.

På tvåhundraårsdagen av Toussaint Louvertures död den 7 april 2003 krävde Haitis president Jean-Bertrand Aristide, att Frankrike med upplupen ränta skulle återbetala det skadestånd Frankrike krävt av Haiti som kompensation för sockerplantager och slavarbetskraft. Aristide beräknade att summan nu motsvarade 21 miljarder amerikanska dollar.

I vår efterkoloniala samtid har liknande krav höjts från många länder som lidit under västerländsk ockupation. Aristides begäran var mer konkret och hänförde sig till pengar som Frankrike bevisligen tvingat till sig under mer än ett århundrade. Ändå möttes det med hånfulla kommentarer, särskilt från den kommission franska regeringen sände till Haiti. I kommissionen ingick bland andra den en gång revolutionäre publicisten Régis Debray, som 1967 satt fången i Bolivia som vapendragare till Che Guevara.

Ett år efter att han framlagt sina utmanande krav avsatte Haitis folkvalde president. Den 29 februari 2004 kidnappades Jean-Bertrand Aristide från presidentpalatset i Port-au-Prince av amerikanska marinsoldater. Amerikanske ambassadören lovade honom eskort till en presskonferens. I stället sattes Aristide och hans hustru på ett flygplan och skickades i landsflykt till Centralafrikanska republiken. USA:s utrikesminister Colin Powell förnekade bestämt att Aristide deporterats. Haitiske presidenten hade, förklarade Powell, bett USA om hjälp att lämna sitt land.

Utländska interventioner har varit ofta förekommande

under Haitis tvåhundraåriga historia. Givetvis hade USA:s president Woodrow Wilson de ädlaste avsikter, när han 1915 skickade marinkåren till Haiti, efter att en ursinnig folkmassa bokstavligen slitit den sittande presidenten, Vilbrun Guillaume Sam, i stycken. Folkmassans raseri var möjligen förklarligt. President Sam hade just låtit avrätta 167 politiska fångar.

Wilson ville göra Haiti demokratiskt, ”safe for democracy” som han skulle uttrycka sig två år senare när USA ingrep i första världskriget. Men Haiti var också av strategisk betydelse för USA, inte minst när det gällde att skydda den just invigda Panamakanalen. I Port-au-Prince fanns många tyska affärsmän, och under brinnande världskrig fruktade USA ett tyskt övertagande av Haiti – ett hot mot USA.

Åt det ockuperade Haiti författade Wilsons vice marinminister, Franklin D Roosevelt, en ny grundlag och ett avtal som en liten grupp haitier undertecknade. I avtalet ingick en inbjudan till USA och dess marinkår att överta regeringen. Från 1915 till 1934 var USA i praktiken kolonialmakt.

I amerikanska historieböcker beskrivs ockupationen av Haiti i positiva termer. Ordning upprätthölls, vägar byggdes, telefonerna fungerade, gula febern utrotades. Men samtidigt bekämpade marinkåren en ny Toussaint, motståndsmannen Charlemagne Peralte som slutligen, 1919, mördades och spikades upp på en port i sin hemstad. Ett fotografi av den döde spreds av marinkåren i avskräckande syfte. Charlemagnes kristuslika figur och hans död vid 33 års ålder gjorde honom tvärtom till en haitisk martyr.

Vid mitten av 1930-talet då Roosevelt hunnit bli amerikansk president och USA:s koloniala västindiska experiment under den pågående depressionen börjat kosta mer än det smakade, var det dags att återge Haiti dess bräckliga frihet.

Dock händer det fortfarande att äldre amerikaner anländer till det anrika Hotel Oloffson, känt från Greenes *Komedianterna*, och vill bo i ett specifikt rum, eftersom det var just där vederbörande föddes, när Oloffson, byggt som presidentpalats, under ockupationen var BB åt amerikanska officersfruar.

Med stor skepsis betraktade USA:s utrikesdepartement den kuslige *Papa Doc* Duvalier, som på 1960-talet bedrev ett terrorvälde där hans egen privatarmé, de ökända *ton-ton macoutes*, fick en ledande roll. Men varken mot *Papa Doc* eller hans son *Baby Doc* ingrep USA. Tyranniet hotade inga amerikanska intressen. Tvärtom var det på familjen Duvaliers tid som Haiti utvecklades till ett klassiskt låglöneland med många amerikanska företag som gjorde allt från basebollar till lättare elektronik. På 1970-talet blev Haiti också storexportör av mänsklig blodplasma till nordamerikanska läkemedelsbolag – och dessutom leverantör av mänsklig urin som innehåller ett enzym som är en värdefull antidot till slaganfall, särskilt uppskattad i Japan.

1986 störtades *Baby Doc* och lämnade Haiti. Till hans fall bidrog sannolikt den masslakt som på amerikanskt initiativ anordnades på fattiga haitiers värdefullaste husdjur, den härdiga lilla svarta gris som varit både Särimner och bank för fattiga haitier – en reservfond när man behövde pengar till skolavgifter eller sjukvård. Amerikanska veterinärer fruktade att Haitis grisar kunde sprida svinpest. För att eliminera den risken utrotades Haitis grisar mot löfte att de skulle ersättas med stora amerikanska svin, så krävande enligt missmodiga haitier, att de äter med kniv och gaffel.

När Haitis pojkdiktator drevs i landsflykt, rev företagsamma haitier också ned den staty av Christoffer Columbus som alltför länge stått i huvudstaden Port-au-Prince för att hedra ”upptäckaren” av Amerika. De medborgare

som rev statyn uppfattade sin aktion som en viktig politisk handling, ett uttryck för *dechoukaj* – vilket betyder att riva upp med rötterna. ”*Pas de Blancs en Haiti*” ristade statynedrivarna på sockeln där Columbus hade stått.

Genom Duvalierregimens fall försvagades de fruktade *tontons macoutes*. I stället stärktes armén, vars officerare fick en nyckelroll i Haitis tilltagande narkotikasmuggling till USA. Officerarna fick också goda inkomster, när de inkasserade tullavgifter på Haitis import av allt från ris, cement och whisky till kondenserad mjölk.

Mitt i det kaos som präglade Haiti efter den ökända Duvalierregimens fall vann en ung katolsk präst allt större respekt från den stora fattiga massan haitier. Till människorna i Cité Soleil och övriga kåkstäder i Port-au-Prince kom Jean-Baptiste Aristide med budskapet att socialism och kristendom – och voodoo – mycket väl gick att förena. En politisk stormflod – *lavalas* på Haitis inhemska språk kreol – lyfte Aristide till presidentposten.

Det är inte svårt att uppfatta Aristide som en sentida Toussaint Louverture, en ledare, som ville göra Haiti till en anständig plats – men också en ledare vars handlingsutrymme visade sig vara oerhört begränsat. Knappa åtta månader fick Aristide på sig att regera, innan krigsmakten störtade honom. Under sin landsflykt, främst i USA, fick han gehör hos president Clinton som till sist hjälpte honom tillbaka till presidentpalatset i Port-au-Prince. Men då var Aristide ännu mer vingklippt. Han hade lovat följa rekommendationerna från Världsbanken och Internationella valutafonden, det vill säga ytterligare beskära den haitiska statens blygsamma sociala utgifter.

1996 avslutade Aristide sin avbrutna presidentperiod. När han år 2001 återigen valdes till president, fruktade Haitis över- och medelklass ett nytt Kuba. Men bland

Haitis fattiga var Aristides popularitet oförminskad. Den politiska flodvågen vällde återigen fram.

Redan *Papa Doc* hade på sin tid misstänkt att katolska präster kunde bli farliga, eftersom så många bland dem börjat intressera sig för den latinamerikanska befrielse-teologin. Mörkblå baptister och *holy rollers* från USA:s bibelbälte sågs av *Papa Doc* som ett säkrare kort, och han inbjöd dem att missionera bland de fattiga haitierna.

Under sin andra presidentperiod mötte Jean-Bertrand Aristide inhemska och utländska påtryckningar. Denna gång fick han sitta tre år, innan hans motståndare inom den haitiska överklassen lyckats anstifta så många uppror på olika håll i landet att yttervärlden ännu en gång beslöt ingripa.

I februari 2004 fördes alltså Haitis folkvalde president och hans hustru (bannlyst av katolska kyrkan ansåg sig befrielse-teologen Aristide inte längre förpliktad att leva i celibat) bort från Haiti. Inför världens ögon genomförde USA och Frankrike med säkerhetsrådets godkännande en formlig statskupp. Sedan dess befinner sig Aristide i landsflykt i Sydafrika.

2006 då Aristides eget femåriga mandat löpt ut, valdes René Preval, hans tidigare politiske allierade, till Haitis president för en andra period. Amerikanske UD-representanten Roger Noriega anklagar Aristide för att från sin sydafrikanska exil hetsa upp massorna i Haiti – troligen, antyder Noriega illvilligt, med hjälp av voodoo.

Mer än två hundra år har förflutit sedan en av världens märkligaste revolutioner bröt ut. År 2004 uteblev jubileumsfirandet. Den haitiska flodvågen har för tillfället dämmts upp. Men för tvåhundra år sedan gjorde Haitis slavar verklighet av upplysningstidens och franska revolutionens mest elementära – men för de vita jakobinerna inte självklara – krav: alla människors rätt till frihet.